

Hørings svar fra Andelssamfundet i Hjortshøj

Dette høringssvar afgives på vegne af foreningen "Andelssamfundet i Hjortshøj" og "Grundejerforeningen Andelssamfundet i Hjortshøj" - under ét kaldet "Andelssamfundet".

Andelssamfundet udgøres af ca. 300 beboere i 110 husstande.

Andelssamfundet protesterer mod temaplanforslagets arealudlæg i Hjortshøj, da det vil få dramatisk indvirkning på en række forhold og aktiviteter, der er vigtige for borgerne og udviklingen af landsbyfællesskabet i Hjortshøj, samt for det kommunale bo- og dagtilbud for borgere med særlige behov "Bofællesskabet Hjortshøj". Andelssamfundet henstiller derfor til, at de anviste arealer til fremtidig boligbebyggelse i Hjortshøj udtages af Temaplanen.

HJORTSHØJ

I kulturel og planmæssig sammenhæng var Hjortshøj med godt 3.500 beboere en unik bystørrelse i Danmark. Med de sidste års byudvidelse er vi imidlertid kommet tæt på grænsen for, hvad der kan opfattes som en sammenhængende selvstændig landsby. Med det foreslåede arealudlæg, der åbner op for yderligere 300-400 nye boliger, vil det blive sværere for Hjortshøj at fastholde sit unikke præg og identiteten som landsby. Alene derfor henstiller Andelssamfundet til, at de foreslåede arealudlæg i Hjortshøj udtages af Temaplanen.

De foreslåede arealudlæg vil desuden medføre en voldsom forøgelse af trafikbelastningen - især på Virupvej, i området omkring skolen og stationen og på Hjortshøj Møllevej og Gammel Kirkevej. Det er områder, der i forvejen er stærkt trafikbelastede, og også af denne grund vil Andelssamfundet henstille til, at temaplanen gennemføres uden arealudlæg i Hjortshøj.

Det er velkendt at flere små bysamfund rundt om Århus tigger om lov til at udvikle nye boligområder.

Det gør beboerne i Hjortshøj ikke. Derudover breder en væsentlig del af Temaplanens udlæg sig ind over privatejet jord - hvor ejeren entydigt har tilkendegivet, at han ikke vil sælge. Det forekommer derfor uforståeligt, hvis Temaplanens udlæg realiseres som foreslået.

Hvis politikerne i Århus Kommune alligevel insisterer på, at der er et påtrængende behov for boligudvikling i præcis Hjortshøj, så vil Andelssamfundet anbefale at udlægget placeres syd for "Kirstineborg" og ned mod motorvejen. Dette område kan langt nemmere trafikbetjenes både fra Århus og motorvejen - og meget enklere og uforstyrrende give fornuftig trafikadgang til skole og daginstitutioner.

ANDELSSAMFUNDET

Andelssamfundet består af ca. 300 borgere i et åbent social-økologisk fællesskab og indgår som en kraftfuld dynamo i landsbyfællesskabet i Hjortshøj. Andelssamfundet blev etableret i et tæt samarbejde mellem en række fremsynede familier og visionære politikere i Århus Kommune, og kan i år fejre 30 års jubilæum. I alle årene har livet i og omkring Andelssamfundet været baseret på visioner og stærke værdier om indbydende rummelige fællesskaber, social ansvarlighed og inklusion, miljøskånsom fødevarerproduktion og naturudvikling, bæredygtigt byggeri og energiforsyning og ikke mindst, at være et udadvendt kraftcenter i en borgerdrevet landsbyudvikling.

Andelssamfundet har en meget blandet beboersammensætning i en række blandede bolig- og ejerformer, og er hjemsted for kommunale sociale bo- og dagtilbud og en række socialøkonomiske virksomheder. Andelssamfundet er over årene udviklet i et tæt partnerskab med Århus Kommune og har på rundvisninger taget imod tusindvis af politikere, embedsmænd, byplanlæggere, kommuner, byer, institutioner, virksomheder, foreninger, forskere, studerende og borgere fra alle dele af samfundet - og store dele af kloden. Alle har fundet inspiration i samspillet mellem det mangfoldige åbne fællesskab, det bynære naturskånsomme landbrug og en bæredygtig boligbebyggelse, som finder konkrete realiserbare svar på en række af de udfordringer, mange samfund står overfor - klimakrise, biodiversitetskrise, fødevarerkrise, social sammenhængskraft, menneskelig isolation og ensomhed, urbanisering og udvaskning af landsbyfællesskaber.

LANDBRUGET

Lige siden Århus Kommune i 1992 tilbød Andelssamfundet et 25 hektar stort areal til bosætning og landbrugsdrift, har markerne mellem Gammel Kirkevej og jernbanen dannet kernen i det fællesskab, der er skabt i Andelssamfundet og i Andelssamfundets fællesskab med beboerne i det øvrige Hjortshøj. Det har også fra starten været kernen i det partnerskab, vi har indgået med Århus Kommune om etablering og drift af det bo- og dagtilbud for borgere med særlige behov, der i dag er placeret midt i Andelssamfundet.

Andelssamfundet er i gang med at realisere en langsigtet investerings- og udbygningsplan for et mere mangfoldigt og borgerinvolverende landbrug, i tæt samarbejde med Århus Kommune og Realdania - planer der er sat på ufrivilligt hold af krav til Helhedsplan - der igen er sat på ufrivilligt hold af de aktuelle forslag til arealudlæg i Temaplanen.

Landbruget er nu i 30 år blevet drevet som et bynært økologisk demonstrations- og udviklingslandbrug, der løbende har udviklet realiserbare alternativer til det industrielle, højintensive og klimabelastende landbrug. Med god indsigt i planteavl, sædskifte, jordbundsforhold og respektfuldt dyrehold er det i 30 år lykkedes at drive et mangfoldigt og naturskånsomt økologisk landbrug på kun 19 hektar, hvilket er sjældent i dansk sammenhæng. I dag er der i Andelssamfundets landbrug især fokus på grundvandsbeskyttelse, jordfrugtbarhed, den korte vej fra jord til bord, minimering af emballage, produktion af planteproteiner, husdyrvelfærd og videreudvikling af den klimaneutrale driftsform. Landbruget deltager jævnligt i udviklingsprojekter og videregiver erfaringerne på rundvisninger. De 19 hektar er i mange sammenhænge for lidt til at en egentlig bæredygtig landbrugsproduktion kan opretholdes. Det skyldes,

- at produktionerne er indbyrdes afhængige, så man kan ikke udtage én produktion, uden at det går ud over bæredygtigheden
- at flere hektar er udlagt til spor i landskabet, natur- og biodiversitetstiltag og sti til cykelbroen over mod skolen og daginstitutionerne
- at myndighedsarbejdet er næsten ens uanset produktionsareal,
- at den samlede produktion skal have en vis volumen for at kunne blive modtaget hos de partnere, der hjælper os med fødevareforædlingen.

Den væsentligste grund til at det har kunnet lade sig gøre, er ved et meget bynært og sammenhængende driftsareal, ihærdighed og en enorm opbakning og frivillig arbejdskraft fra borgerne i Hjortshøj og Andelssamfundet.

Men på trods af den massive lokale opbakning er det en daglig udfordring at drive landbrug på kun 19 hektar. Det var derfor med en vis bekymring, at vi for ca. 5 år siden modtog besked om at Århus Kommune vil udtage 1,8 hektar af den nuværende forpagtning og igangsætte planarbejdet med henblik på snarligt boligbyggeri på arealet - det der i dag kendes som "Hjørnegrunden". Knap to hektar kan synes som meget lidt, men med kun 19 hektar til rådighed befinder vi os på en meget delikat balance for muligheden for en fortsat bæredygtig og rentabel drift - selv med store frivillige bidrag.

Det siger derfor sig selv, at beboerne i Andelssamfundet og store dele af Hjortshøj blev chokerede over at se arealudlægget i forslaget til Temaplanen, hvor der planlægges udtagning af yderligere 6 hektar.

Med et samlet udtag af 7,8 hektar af det nuværende forpagtningsareal lægger politikerne og Århus Kommune op til at udtage mere end en tredjedel af et i forvejen meget beskedent driftsareal, og det vil umuliggøre fortsat drift i sin nuværende form. Selv med frivillige bidrag vil en fortsat bæredygtig drift ikke være mulig.

Dermed forsvinder grundlaget og forudsætningen for både en lang række af de unikke udviklings- og demonstrationsmæssige kvaliteter, der er forbundet med landbruget, samt for en række af de aktiviteter og funktioner, som er så vigtige for beboerne, fællesskabet, sammenhængskraften og livet i Hjortshøj.

Herunder uddybes betydningen for beboerne i kommunens bo- og dagtilbud, "*Bofællesskabet Hjortshøj*".

LANDBRUGET OG ÅRHUS KOMMUNES BO- og DAGTILBUD

På initiativ fra Andelssamfundet indledtes der i 2001 et partnerskab med politikerne i Århus Amt (senere Aarhus Kommune) med henblik på at etablere et sammenhængende bo- og dagtilbud i Hjortshøj for borgere med særlige behov. Planen rummede 2 faser: - Andelssamfundet inviterede Århus Kommune til at bygge 16 boliger og et fælleshus i hjertet af vores bebyggelse. - Andelssamfundet skulle (derefter) med landbruget som omdrejningspunkt etablere et nyt privat dagtilbud med "meningsfulde arbejdspladser" tilpasset borgere med særlige behov. Planerne inkluderede bl.a. opførelse af en besøgsstald, et drivhus, et værksted, bageri og gårdbutik - alt sammen steder, hvor der skulle etableres støttende og trygge arbejdspladser og aktiviteter for borgere med særlige behov.

Planens fase 1, med Århus Kommunes bo- og dagtilbud, kunne holde indvielse af 16 boliger og fælleshus i 2012, hvorefter fase 2 med Andelssamfundets dagtilbud skulle etableres. Planerne for etablering af de meningsfulde arbejdspladser vakte stor opmærksomhed og anerkendelse mange steder, og Realdania støttede realiseringen med en stor donation på 6 mio. kroner. Sammen med et tilsvarende beløb indsamlet fra donationer fra borgere i Hjortshøj, og ved lån optaget af en ny erhvervsdrivende fond etableret på initiativ fra Andelssamfundet, blev der samlet i alt 12 mio. kroner ind til etablering af dagtilbuddets faciliteter.

I tæt samarbejde med flere forvaltninger i Århus Kommune blev der udfærdiget det nødvendige plangrundlag. I 2013 blev der foretaget det første jordkøb fra Århus Kommune, hvor der skulle bygges besøgsstald, drivhus, værksted, hønsehus mm. - og der blev taget kontakt til entreprenører om opførelse af bygningerne. Alt forløb altså efter planen, indtil en enkelt naboindsigelse satte det hele på pause. Naboen fik i Naturklagenævnet medhold i, at Århus Kommune burde have udfærdiget en Helhedsplan for Hjortshøj. Den er sat i proces, men er nu også sat i venteposition pga. Temaplanen. I mellemtiden har Andelssamfundet og Real Dania realiseret dele af planen med stor succes og hele initiativet har indtil nu betydet etablering af 7 private og 6 offentlige arbejdspladser, aktivering af frivillige og 8 arbejdspladser til beboerne i bo- og dagtilbuddet.

Med Temaplanens forslag om at reducere landbrugsarealet så markant, trækkes tæppet væk under de rammemæssige og økonomiske forudsætninger for fortsættelse og videreudvikling af dagtilbuddet med meningsfulde arbejdspladser for borgere med særlige behov. Politikerne i Århus Kommune har været en meget aktiv og positiv partner i udviklingen af Andelssamfundet, og ikke mindst i planlægningen og skabelsen af bo- og dagtilbud i tilknytning til Andelssamfundet og landbruget. Andelssamfundet finder det derfor helt uforståeligt, at Temaplanen rummer arealudlæg, der vil umuliggøre realiseringen af de samlede planer, og henstiller derfor til at de angivne arealudlæg i Hjortshøj, og især den del der udtager landbrugsarealer fra den nuværende forpagtning, udgår af Temaplanen.

LANDBRUGET OG LANDSBYFÆLLESSKABET I HJORTSHØJ

I 30 år har landbruget udgjort en åben invitation til rekreativt ophold og sociale fællesskaber for alle borgere i Hjortshøj, og hvem der ellers måtte have lyst til at deltage. Andelssamfundet har ført Spor i Landskabet ud over markarealerne, og vedligeholder dem løbende, så indbyggerne i Hjortshøj har stier til gåture, familieudflugter, hundeluftning og oplevelse af årets gang i natur og landbrug. Der er bygget bålpladser og shelters og der er opsat bænke til ophold og hvil - hyppigt benyttet af skolen, vuggestuer, børnehaver og dagplejere med børn. Der er etableret skoletjeneste med mange arrangementer hvert år, hvor børn kan få en indføring i den natur og det landbrug, der er lige ved deres havelåge. Men vigtigst af alt, er der etableret mange lokale sociale fællesskaber til dyrkning af egne sunde fødevarer og til at opleve glæden ved kontakten til mange slags husdyr. Her mødes en mangfoldighed af borgere, på tværs af alder, livssituation, økonomi, religion, nationalitet og livsanskuelser. Størst tilslutning er der til Grøntsagsfællesskabet, hvor mere end 100 borgere fra Andelssamfundet, fra det øvrige Hjortshøj og fra Aarhus dyrker deres egne økologiske grøntsager.

Landbruget er dermed en stærk generator af sociale fællesskaber - ikke bare konkrete arbejdsfællesskaber, men landbruget er også et sted, hvor nytillflyttede får skabt deres første kontakter i Hjortshøj - og hvorfra der til stadighed kommer nye tilbud om aktiviteter og social inklusion.

Hvis Temaplanens udlæg til boliger fastholdes, vil landbrugsarealet skrumpes betydeligt, aktivitetsniveauet på landbrugsarealerne bliver reduceret og prisen for fx at kunne dyrke sine egne sunde grøntsager i lokalmiljøet eller købe lokalproducerede økologiske æg vil stige betydeligt. Det vil i sig selv medføre lavere tilslutning. Det vil også betyde, at vi ikke på samme måde som hidtil kan udvikle og vedligeholde de rekreative faciliteter, der er spredt ud over landbrugsarealet. Det vil for rigtig mange borgere i Hjortshøj blive oplevet som et tab og en klar forringelse af den livskvalitet, mange finder ved at bo i netop Hjortshøj.

HJÆLP OS MED AT PASSE PÅ LANDBRUGET - OG DERMED PÅ HJORTSHØJ

I Aarhus Kommunes Klimahandlingsplan skriver Rådmand Bünyamin Simsek i forordet:

"Klimakrisen er global, men kan kun løses lokalt" og senere "På den måde kan vi være med til at inspirere resten af verden med netop de løsninger, som er udviklet i lokale partnerskaber".

Noget tilsvarende kunne med fuld ret skrives om biodiversitetskrisen, eller udviklingen på det sociale område, hvor økonomisk ulighed, social isolation og ensomhed truer vores samfundsmæssige sammenhængskraft og livskvalitet.

Med landbruget og Andelssamfundet som omdrejningspunkt har indbyggerne i Hjortshøj fundet lokale løsninger på globale udfordringer, og vi har gjort det i et stærkt partnerskab med politikere og forvaltningen i Århus Kommune. Det er ikke gjort alene med skåltaler og gode intentioner. Udviklingen af det unikke fællesskab i Hjortshøj er sket i et frugtbart møde mellem visionære politikeres vilje til at skabe støttende og motiverende rammevilkår, og Hjortshøjborgernes lyst, slid og dedikation til at udvikle en levende og attraktiv landsby, hvor der, mere end mange andre steder, er overskud til at påtage sig et socialt ansvar og fastholde og udvikle de særlige kvaliteter, der skal til for at fastholde en positiv og fremsynet byudvikling.

Her har vi udviklet sociale, miljømæssige og økonomiske løsninger, som Århus kan være stolt af, og som kan inspirere folk. Det er ikke kommet af sig selv - det har taget 30 år at skabe.

Andelssamfundet opfordrer til, at der indledes en tæt dialog om, hvordan vi i fællesskab mellem borgere og kommune, kan skabe et fremtidssikret fundament og opnå en effektiv beskyttelse af de helt særlige og almene kvaliteter, der findes i Hjortshøj. Politikere og Århus Kommune kan støtte denne udvikling ved at hjælpe indbyggerne i Hjortshøj med en fastholdelse af arealet, fremtidssikre arealet til landbrugsdrift i form af langtidsforpagtning og lokalplanlægning og i sidste instans hjælpe det borgerinitiativ, der senest er taget med henblik på eventuelt at købe de 17 hektar til fremtidig fastlåsning til landbrugsformål med et særligt hensyn til borgere med særlige behov.

Forudsætningen for det hele er, at der ikke udtages arealer af det nuværende forpagtningsareal. Det håber vi på politikernes og Århus Byråds hjælp til - i første omgang ved at undlade de foreslåede arealudlæg i Hjortshøj i Temaplanen.

Mvh

Andelssamfundet i Hjortshøj
v. formand, Mikael Hermansson

Se også:

- Høringssvar fra Andelssamfundets Landbrugsgruppe ved Anke Stubsgaard.
- Resultat av underskriftindsamling.